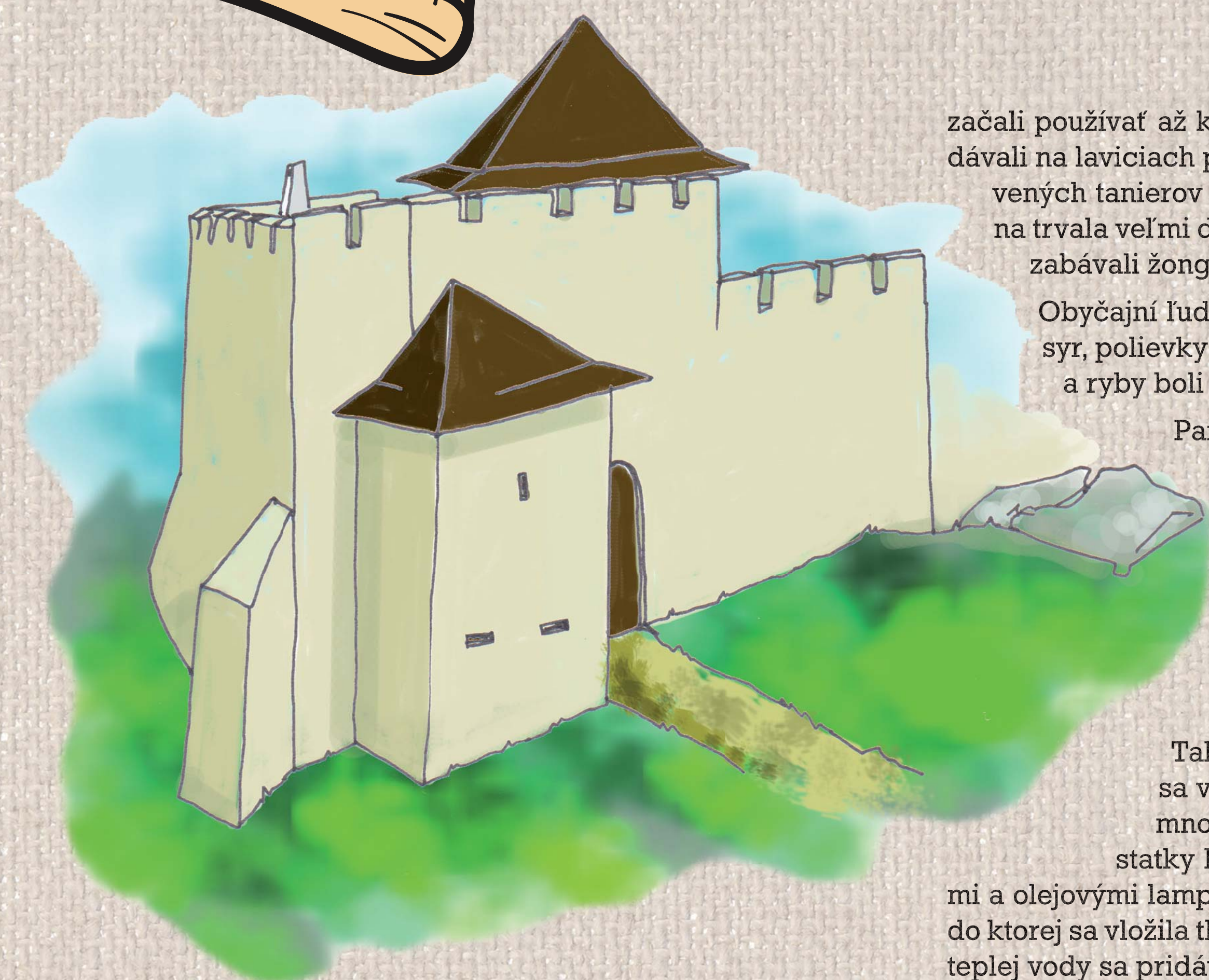

BEŽNÝ ŽIVOT NA HRADE

začali používať až koncom stredoveku). Menej významní hostia sedávali na laviciach pri jednoduchých drevených stoloch, jedli z drevených tanierov alebo len z hrubých chlebových platiek. Hosti na trvala veľmi dlho. Z toho dôvodu hosti medzi každým chodom zabávali žongléri, akrobati a muzikanti.

Obyčajní ľudia jedávali jednoduché jedlá, ako tmavý chlieb, syr, polievky alebo ovsenú kašu. Pili slabé pivo. Vajcia, mäso a ryby boli vzácnosťou.

Panstvo sa zdržiavalo v hradnom paláci, do ktorého viedol padací most. Podľa vtedajších zvyklostí v Európe nemal každý vlastnú izbu, ako to býva dnes. Hradný pán sa delil o komnatu so svojou ženou a deťmi. Ostatní obyvatelia hradu spávali viacerí spolu vo veľkej miestnosti, často priamo na miestach, kde pracovali. V komnate sa schádzali ženy, aby sa pozhovárali, priadli vlnu alebo sa venovali šitiu. Takmer všetky šaty sa zhotovovali na hrade. Kúřilo sa v krboch, neskôr v kachľach. Na hrade sa našlo množstvo úlomkov kachlíc. V západnej veži sú pozostatky komína. Svetilo sa voskovými sviečkami, fackami a olejovými lampami. Ako sa panstvo umývalo? V drevenej vani, do ktorej sa vložila tkanina, aby sa človek neporanil na trieskach. Do teplej vody sa pridávali bylinky, aby bola voňavá.

Počas dlhých zimných večerov sa panstvo zvyklo zabaviť hrami ako trikrát, hrou s kockami a s figúrkami, dámaou a šachom. Keď bolo vonku pekne, hrali sa vonku hru, ktorá bola akýmsi predchod-

Po posilnení opevnenia boli na hrade Kapušany postupne pristavané hospodárske objekty, remeselné dielničky, aj budova strážnice.

Skúsme si predstaviť život na stredovekom hrade. Ako vyzeral každodenný život nášho Bohatiera?

Život na hrade bol ozajstnou dedinou, prekypujúcou životom. Hradný pán, remeselníci, vidiečania i sluhovia sa tam stretávali každý deň. Niektorí z nich tam žili, iní pracovali alebo tadiaľ len prechádzali.

Do hradu sa vchádzalo vstupnou bránou, ktorú stráži hradná stráž. Na nádvorí hradu sa nachádzali hospodárske budovy. Služili na ubytovanie remeselníkov. Boli tam aj prístrešky pre zvieratá. Na hrade sa nachádzali zvieratá – ovce, kozy, kravy, sliepky a prasatá. Boli zdrojom potravy, vlny i kože. O kone sa staral koniar, ošetroval ich a kŕmil. Kováč sa im staral o podkovy na kopytách. Kováč opravoval aj železné nástroje, zbrane, refaze, vedrá, obrúče na kolesá, podkovy a pod. Hrad bol zásobovaný prostredníctvom prírodných dávok (časť z úrody a svojho chovu) z obcí patriacich hradnému panstvu.

Služobníctvo – sluhovia sa starali o hradných pánov, pripravovali jedlo, prali šaty, nosili zo studne vodu a z dvora drevo na kúrenie. Okrem toho stĺali posteľe, zažínali lampáše, zhašali sviece, zametali dlážku a čistili maštale.

Ozaj! Bola na Kapušianskom hrade studňa? Aj keď bola, dodnes sme ju ne našli. No mohli na hrade existovať bez vody? Samozrejme, že nie. Pravdepodobne sa vozila na hrad z prameňov v blízkom okolí. Vo veľkej časti sa využívala aj dažďová voda.

Ako skladovali zásoby? Severozápadná hospodárska budova mohla slúžiť ako ľadovňa. Bola to v podstate honosná prírodná chladnička. Počas celého roka sa v nej skladovalo nasolené mäso.

Chladenie mäsa týmto spôsobom nebolo v minulosti ničím výnimočným. Takmer každý väčší hostinec mal vlastnú ľadovú jamu, do ktorej sa v zime vnášali veľké kusy ľadu. Mnohé z týchto ľadových jám bývali v malých stavbách s hrubými stenami bez okien, kde sa ľad zachoval po celý rok. (Pre úplnosť – chudobní ľudia skladovali potraviny podliehajúce skaze vo vedre, ktoré v studni spustili tesne nad vodnú hladinu.)

Čo sa jedlo? Na veľkolepejšiu slávnostnej hostine sa mohli podávať veľké záviný, jemné biele pečivo, pečená divina. Mäso sa dusilo v kotloch alebo pekalo na ražnoch. Vyvýšený stôl bol pre šľachtu. Stolujúci často jedávali rukami, len šľachta mala taniere (vidličky sa

Severozápadná hospodárska budova

Objekt v pólnocno-zachodnej części przedzamcza

com futbalu či hokeja a hru na slepú babu. Deti sa hrávali s malými lukmi, loptami, drevenými konikmi, obrúčkami, vlčíkom a chodúľmi. Chlapci sa hrali na rytierov a dievčatá s bábikami.

Častou náplňou hradných pánov bývala poľovačka, nielen kvôli potravine, ale aj spôsobom trávenia voľného času, zdokonaľovania v jazde na koni a v narábaní so zbraňami, tréningu svalov a obratnosti. Vernými pomocníkmi boli psy.

Ak niekto ochorel, prehladal ho lekár. Zmrel mu pulz, prezrel si jeho moč a liečil ho špeciálnymi bylinkami, ktoré pochádzali z hradnej záhrady. Ostatní sa modlili a žiadali Boha o uzdravenie.

V hradných múroch západnej veže badať zvyšky prvého.

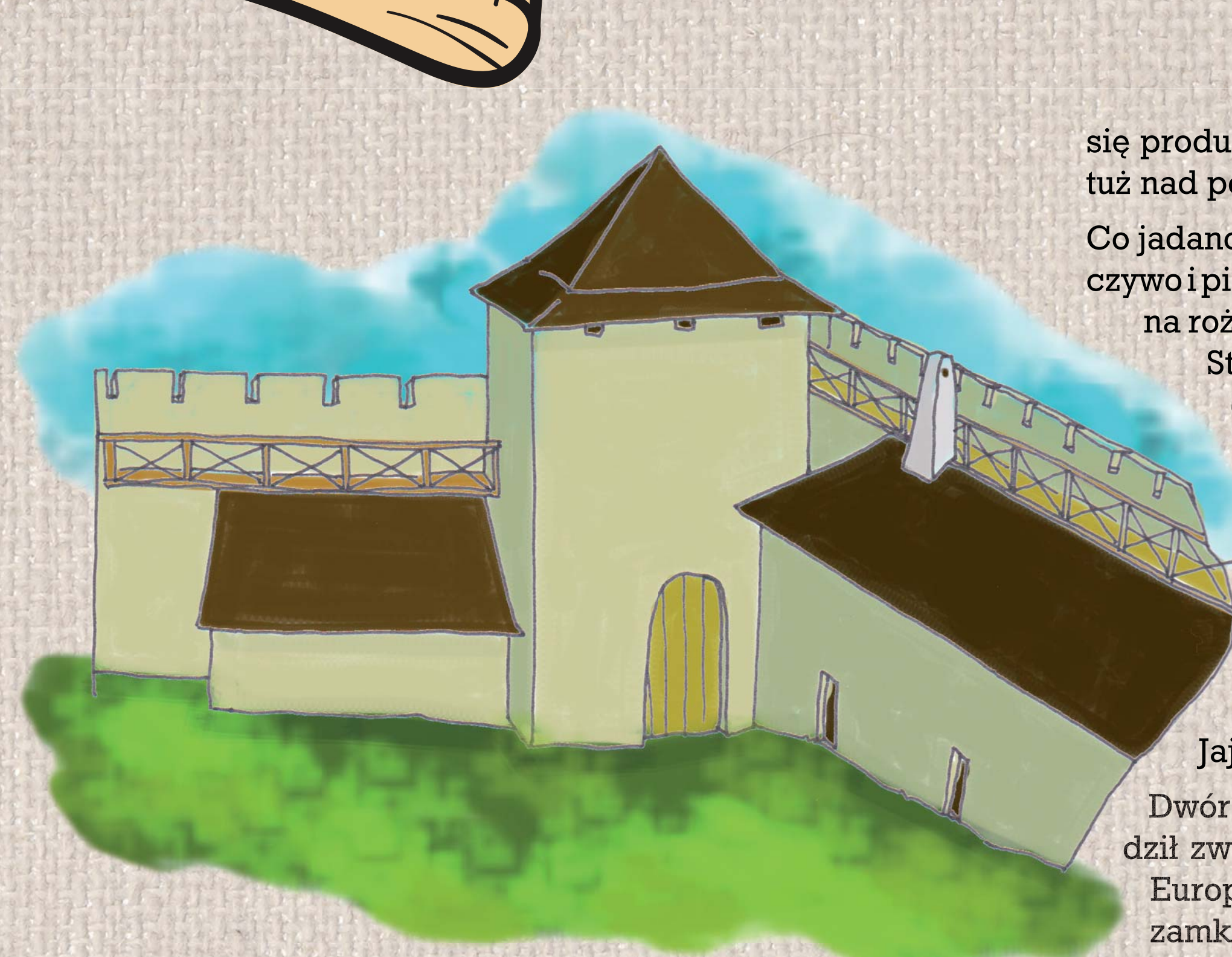
Čo je to? Toaleta vybudovaná v hrubých múroch. Sediace na sedadle sa vykonávala potreba, ktorá otvorom odchádzala do priekopy. Usušiť sa bolo potrebné plátnom alebo senom.

HERNÝ PRVOK:

Ak si na hrade chceli ušit odev, potrebovali najprv plátno, a to museli utkať. Vyskúšajte si na tomto plátnom rámcu zjednodušený spôsob tkania.

ŻYCIE CODZIENNE NA ZAMKU

się produkty w wiadrach spuszczanych do studni i utrzymywanych tuż nad powierzchnią wody.)

Co jadano? Na wystawnych przyjęciach podawano rolady, białe pieczywo i pieczoną dziczyznę. Mięsiwa duszono w kotłach lub opiekano na rożnach. Stół na podwyższeniu był przeznaczony dla szlachty. Stołownicy często jadalі rękami, tylko szlachta miała talerze (widelców zaczęto używać dopiero pod koniec średniowiecza). Mniej ważni goście siadywali na ławkach przy prostych drewnianych stołach, jedli z drewnianych talerzy lub wprost z grubych placzków chlebowych. Uczciowało się bardzo długo. Z tego powodu pomiędzy posiłkami gości zabawiali żonglerze, akrobaci i muzycanci.

Prosił ludzie jedli skromne posiłki, na które składało się ciemne pieczywo, sery, zupy i owsianka. Pijano słabe piwo. Jaja, mięso i ryby były rzadkością.

Dwór zamieszkiwał w pałacu zamkowym, do którego prowadził zwodzony most. Wedle zwyczajów panujących w ówczesnej Europie pokoje nie były pojedyncze, jak nierzad dziś. Pan na zamku dzielił sypialnię z żoną i dziećmi. Pozostali spali razem w obszernym pomieszczeniu, często bezpośrednio w miejscach, w których pracowali. Kobiety spotykały się w komnacie, by porozmawiać, praść wełnę lub szyc. Prawie wszystkie ubrania powstawały na zamku. Paliło się w kominkach, a w późniejszym czasie w piecach kaflowych. Na zamku znaleziono wiele odłamków takich kaflí. W zachodniej wieży znajdują się pozostałości komina. Do oświetlania pomieszczeń używano świec woskowych, pochodni i lamp oliwnych. Jak dbano o higienę? Drewnianą balie do kąpieli wykładano tkaniną, aby uniknąć skałeczenia, a do ciepłej wody dodawano aromatyczne zioła.

W długie zimowe wieczory panowie zabawiali się grami, takimi jak tryktrak, gra w kostki i figurki, znane były także warcaby i szachy. W ładną pogodę wychodziło się na dwór pograć w coś, co można nazwać „przodkiem” piłki nożnej czy hokeju. Bawiono się też w ciuciubabkę. Dzieci dostawały do zabawy małe łuki, piłki, drewniane koniki, obręcze, bączki i szczudła. Chłopcy wcielali się w postaci rycerzy, a dziewczęta bawiły się lalkami.

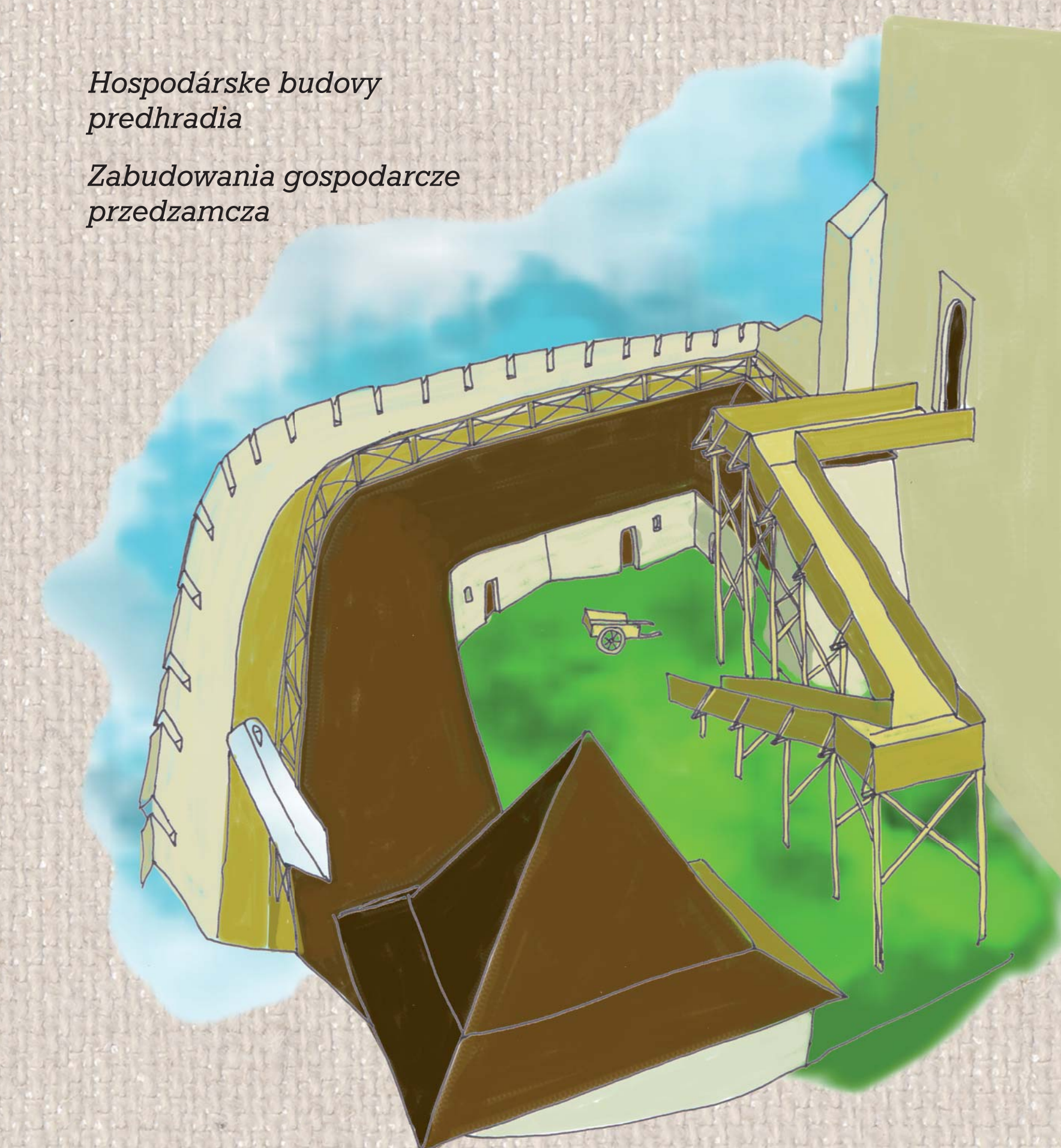
Częstą rozrywką były polowania urządzone nie tylko dla zdobycia pożywienia, lecz będące sposobem spędzania czasu wolnego. Pozwalały one doskonalić się w jeździe konnej i posługiwaniu bronią, były treningiem mięśni i zręczności. Wiernymi pomocnikami podczas polowań były psy.

Gdy ktoś zachorował, był badany przez lekarza. Mierzono mu tętno, oglądano jego mocz i kurowano specjalnymi ziołami z zamkowych ogrodów. Pozostali modlili się o niego i prosili Boga o rychłe uzdrowienie.

W murach zamkowych zachodniej wieży można zauważyć pozostałości *locus privatus*. Co to takiego? Toaleta zbudowana w grubych ścianach. Korzystało się z niej w pozycji siedzącej, a ekskrementy przez otwór wpadały do rowu. Do podcierania używano płótna lub siana.

Hospodárske budovy predhradia

Zabudowania gospodarcze przedzamcza

Služba dbala o komfort mieszkanców zamku, przygotowywała posiłki, prala ubrania, nosiła wodę ze studni i drewno do grzania. Ponadto ścieliła posłania, rozpałała latarnie, gasiła świece, zamiatala podłogę i czyściła obory.

No właśnie! Czy na zamku w Kapuszanach była studnia? Nawet jeśli była, do dziś jej nie odnaleziono. Ale czy na zamku można było funkcjonować bez wody? Oczywiście, że nie! Woda prawdopodobnie była przywożona na zamek z pobliskich źródeł. Wykorzystywano też wodę deszczową.

W jaki sposób gromadzono zapasy? Budynek gospodarczy w północno-zachodnim skrzydle służył ponoć jako lodownia. Była to w zasadzie obficie zaopatrzona naturalna lodówka. Przez cały rok trzymano w niej solone mięso.

Przechowywanie mięsa w ten sposób nie było w przeszłości niczym wyjątkowym. Prawie każda większa gospoda miała własne lodownię, do których zimą znoszono wielkie bryły lodu. Wiele z nich znajdowało się w niewielkich budynkach o grubych ścianach pozbawionych okien, gdzie lód utrzymywał się przez cały rok. (Biedniejsza ludność przechowywała łatwo psujące

ELEMENT ZABAWOWY:

Aby uszyć ubranie na zamku potrzebne było płótno, które trzeba było najpierw utkać. Spróbuj uproszczonego sposobu tkania na prostym krośnie dziewiarskim.

POUŻITÁ LITERATÚRA / BIBLIOGRAFIA:

- » STEELE P. 2008. Rytieri a hrady. Bratislava: Fragment. 2012. 48 s., ISBN 978-80-8089-667-6
- » TRENCÁNSKÁ M. – SMETANKOVÁ L. 2014. Kapušany 1248-2014. Prešov: ADIN. 2014. 160 s., ISBN 978-80-89540-52-5
- » VANDEWIELE A. 2008. Hradý otázky/odpovede. Senica: ARKUS. 2014. 29 s., ISBN 978-80-8103-079-6

Projekt Bateria z Maglowca nr: INT/EX/PO/1/11/IA/0245
spółfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Regionalnego w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska - Republika Słowacka 2014-2020.

